

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

21 päivänä toukokuuta 2015*

Ennakkoratkaisupyyntö — Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue — Tuomioistuimen toimivalta siviili- ja kauppaoikeuden alalla — Asetus (EY) N:o 44/2001 — Erityinen toimivalta — 6 artiklan 1 alakohta — Kanne useita sellaisia vastaajia vastaan, joiden kotipaikka on eri jäsenvaltioissa ja jotka ovat osallistuneet EY 81 artiklan ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 53 artiklan vastaiseksi todettuun kartelliin, niiden velvoittamiseksi maksamaan yhteisvastuullisesti vahingonkorvausta ja antamaan tietoja — Asiaa käsittelevän tuomioistuimen kanssavastajia koskeva toimivalta — Kanteen peruuttaminen sellaisen vastaajan osalta, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, jossa sijaitsevassa tuomioistuimessa asia on pantu vireille — Toimivalta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa — 5 artiklan 3 alakohta — Oikeuspaikkalausekkeet — 23 artikla — Kartellikiellon tehokas täytäntöönpano

Asiassa C-352/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Landgericht Dortmund (Saksa) on esittänyt 29.4.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 26.6.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA

vastaan

Akzo Nobel NV,

Solvay SA/NV,

Kemira Oyj ja

FMC Foret SA,

Evonik Degussa GmbH:n,

Chemoxal SA:n ja

Edison SpA:n

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen sekä tuomarit K. Jürimäe, J. Malenovský, M. Safjan (esittelevä tuomari) ja A. Prechal,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA, edustajanaan Rechtsanwalt T. Funke,
- Akzo Nobel NV, edustajinaan Rechtsanwalt M. Blaum ja Rechtsanwalt T. Paul,
- Solvay SA/NV, edustajinaan Rechtsanwalt M. Klusmann ja Rechtsanwalt T. Kreifels,
- Kemira Oyj, edustajinaan Rechtsanwalt U. Börger ja Rechtsanwalt R. Lahme,
- FMC Foret SA, edustajinaan solicitor B. Uphoff ja Rechtsanwalt S. Woitz,
- Evonik Degussa GmbH, edustajinaan Rechtsanwalt C. Steinle ja Rechtsanwalt S. Wilske,
- Edison SpA, edustajinaan Rechtsanwalt A. Rinne ja Rechtsanwalt T. Mühlbach,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään D. Colas ja J. Bousin,
- Euroopan komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët, M. Wilderspin ja G. Meessen,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.12.2014 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 5 artiklan 3 alakohdan, 6 artiklan 1 alakohdan ja 23 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa kantajana on Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA (jäljempänä CDC), jonka kotipaikka on Bryssel (Belgia), ja vastaajina Akzo Nobel NV, Solvay SA/NV, Kemira Oyj ja FMC Foret SA, joiden kotipaikka on muissa jäsenvaltioissa kuin Saksan liittotasavallassa, ja joka koskee CDC:n vahingonkorvausvaatimusta sellaisten vahingonkorvaussaatavien osalta, jotka EY 81 artiklan ja Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyn sopimuksen (EYVL 1994, L 1, s. 3; jäljempänä ETA-sopimus) 53 artiklan rikkomisesta vahinkoa väitetysti kärsineet 71 yritystä ovat luovuttaneet sille suoraan tai välillisesti.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 2, 11, 12, 14 ja 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(2) Eräät tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista koskevien kansallisten sääntöjen väliset erot vaikeuttavat sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Säännökset, joiden avulla voidaan yhdenmukaistaa tuomioistuimen toimivaltaa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

koskevat säännöt ja yksinkertaistaa muodollisuudet, jotta niissä jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joita tämä asetus sitoo, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön nopeasti ja yksinkertaisin menettelyin, ovat välttämättömiä.

--

- (11) Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden on oltava hyvä, ja niiden on perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella, ja vastaajan kotipaikan tuomioistuin on aina toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riidan kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. Oikeushenkilöiden kotipaikka olisi määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltaristiriitojen välttämiseksi.
- (12) Asianmukaisen lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen yhteyden vuoksi tulisi olla vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi.

--

- (14) Jollei tässä asetuksessa säädetyistä yksinomaista toimivaltaa koskevista perusteista muuta johdu, osapuolten oikeutta sopia toimivaltaisesta tuomioistuimesta on kunnioitettava muissa sopimuksissa kuin vakuutus-, kuluttaja- ja työsopimuksissa, joissa sallitaan ainoastaan rajoitetumpi oikeus sopia tuomioistuimen toimivallasta.
- (15) Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja on varmistettava, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. --”

- 4 Kyseisen asetuksen II luvussa olevissa 2–31 artiklassa annetaan toimivaltaa koskevat säännöt.
- 5 II luvun 1 jaksossa, jonka otsikko on ”Yleiset säännökset”, on 2 artikla, jonka 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

”Kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

- 6 Asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa säädetään, että jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa ”sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua”.
- 7 Kyseisen asetuksen 6 artiklan 1 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on sopimusvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne myös:

- 1) jos asiassa on useampia vastaajia, siinä tuomioistuimessa, jonka alueella jollakin vastaajista on kotipaikka, edellyttäen että kanteiden välillä on niin läheinen yhteys, että niiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on toivottavaa, jotta kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä ei johtaisi ristiriitaisiin tuomioihin.”

- 8 Asetuksen N:o 44/2001 II luvun 7 jaksossa, jonka otsikko on ”Tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus”, olevan 23 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos asianosaiset, joista ainakin yhden kotipaikka on jäsenvaltiossa, ovat sopineet, että jäsenvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuinten on ratkaistava syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat, tuolla tuomioistuimella tai tuon jäsenvaltion tuomioistuimilla on toimivalta ratkaista asia. Toimivalta on yksinomainen, jos asianosaiset eivät toisin ole sopineet. Tällainen toimivaltaa koskeva sopimus on tehtävä:

- a) kirjallisesti tai, jos se on tehty suullisesti, se on vahvistettava kirjallisesti; tai
- b) sellaisessa muodossa, joka vastaa asianosaisten välille muodostunutta käytäntöä; tai
- c) kansainvälisessä kaupassa sellaista muotoa noudattaen, joka vastaa sellaista kauppatapaa, jonka asianosaiset tunsivat tai joka heidän olisi pitänyt tuntea ja joka on kyseisen tyyppisten sopimusten osapuolten kyseisellä kaupan alalla laajalti tuntema ja säännöllisesti noudattama.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 9 CDC on Brysseliin sijoittautunut belgialainen yhtiö, ja sen tarkoituksena on periä tuomioistuimissa ja tuomioistuinten ulkopuolella niiden yritysten saatavia, joille on aiheutunut vahinkoa kartellista. Se nosti 16.3.2009 päivätyllä kannekirjelmällä vahingonkorvauskanteen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa kuutta kemikaalituote-yhtiötä vastaan, jotka lukuun ottamatta väliintulijaa ja aikaisempaa vastaajaa Evonik Degussa GmbH:ta (jäljempänä Evonik Degussa), jonka kotipaikka on Essen (Saksa), ovat sijoittautuneet viiteen muuhun jäsenvaltioon kuin Saksan liittotasavaltaan.
- 10 CDC vetoaa kanteensa, jossa se vaatii pääasian vastaajia yhteisvastuuseen vahingonkorvauksesta ja tietojen antamisesta, tueksi EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä seuraavia yrityksiä vastaan: Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa AG, Edison SpA, FMC Corporation, FMC Foret S.A., Kemira Oyj, L’Air Liquide SA, Chemoxal SA, Snia SpA, Caffaro Srl, Solvay SA/NV, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA ja Arkema SA 3.5.2006 tehtyyn komission päätökseen 2006/903/EY (asia COMP/F/C.38.620 – Vetyperoksidi ja perboraatti) (EUVL L 353, s. 54), jossa Euroopan komissio on katsonut, että pääasian vastaajat ja muut yritykset ovat osallistuneet yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkuvaan rikkomiseen vetyperoksidin ja natriumperboraatin markkinoilla ja rikkoneet siten EY 81 artiklassa ja ETA-sopimuksen 53 artiklassa vahvistettua kartellikieltoa. Tässä päätöksessä todettiin, että kilpailusääntöjen rikkominen oli alkanut viimeistään 31.1.1994 ja päättyneet aikaisintaan 31.12.2000. Kyseisessä päätöksessä todettiin myös, että rikkominen oli käsittänyt lähinnä markkinoita ja/tai yrityksiä koskevien tärkeiden ja luottamuksellisten tietojen vaihtoa, tuotannon rajoittamista ja/tai valvontaa, markkinaosuuksien ja asiakkaiden jakamista sekä hintojen vahvistamista ja valvontaa, jotka toteutuivat monenvälisissä ja/tai kahdenvälisissä kokouksissa ja puhelinkeskusteluissa, joita käytiin enemmän tai vähemmän säännöllisesti lähinnä Belgiassa, Saksassa ja Ranskassa.
- 11 CDC vetoaa tältä osin sopimuksiin, jotka se on tehnyt vahingonkorvaussuhteiden siirtämisestä 13:een Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen (ETA) jäsenvaltioon sijoittautuneiden 32 sellaisen yrityksen kanssa, joista osa oli jo aiemmin tehnyt tällaisia siirtosopimuksia 39 muun yrityksen kanssa. Kyseiset yritykset toimivat selluloosa- ja paperinkäsittelyalalla. CDC:n antamien tietojen mukaan nämä yritykset ostivat vuosina 1994–2006 huomattavia määriä vetyperoksidia unionin tai Euroopan talousalueen eri jäsenvaltioissa, ja useiden yritysten kohdalla vetyperoksidi toimitettiin useissa eri jäsenvaltioissa oleviin tehtaisiin. Pääasian vastaajien mukaan tietyt kyseisistä myyntisopimuksista sisälsivät välitys- ja oikeuspaikkalausekkeita.

- 12 CDC peruutti syyskuussa 2009 Evonik Degussaa vastaan nostamansa kanteen sen jälkeen, kun tämän yhtiön kanssa oli tehty sovinto. Vuoden 2009 lopussa pääasian vastaajat, jotka olivat vielä oikeudenkäynnin asianosaisina, kutsuivat viimeksi mainitun yhtiön sekä Chemoxal SA:n ja Edison SpA:n väliintulijoiksi. Pääasian vastaajat esittivät myös ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivallan puuttumista koskevan väitteen vedoten muun muassa erilaisiin oikeuspaikka- ja välityslausekkeisiin, jotka oli mainittu tietyissä niiden ja vahinkoa väitetysti kärsineiden yritysten välisissä myyntisopimuksissa.
- 13 Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että se voi olla kansainvälisesti toimivaltainen ainoastaan asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan ja 6 artiklan 1 alakohdan nojalla. Mikäli tällaista toimivaltaa koskevat edellytykset täyttyvät, CDC voi haastaa pääasian vastaajat johonkin näiden säännösten nojalla toimivaltaisista tuomioistuimista, ellei näiden tuomioistuinten toimivaltaa ole pätevästi poissuljettu tämän asetuksen 23 artiklan nojalla tai välityslausekkeen nojalla.
- 14 Näissä olosuhteissa Landgericht Dortmund on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohtaa tulkittava siten, että kun tuomioistuINVALTIOON sijoittautuneelta vastaajalta ja muihin unionin jäsenvaltioihin sijoittautuneilta vastaajilta vaaditaan kanteella yhteisesti tietoja ja vahingonkorvauksia sellaisen EY 81 / SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkuvan rikkomisen perusteella, jonka Euroopan komissio on todennut ja johon vastaajat ovat osallistuneet useissa jäsenvaltioissa eri paikkakunnilla ja eri ajankohtina, kanteiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on toivottavaa, jotta kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä ei johtaisi ristiriitaisiin ratkaisuihin?

Onko tässä yhteydessä otettava huomioon, että tuomioistuINVALTIOON sijoittautunutta vastaajaa vastaan nostettu kanne on peruutettu sen jälkeen, kun kanne on annettu tiedoksi kaikille vastaajille, ja ennen tuomioistuimen vastineen esittämistä asetettujen määräaikojen päättymistä ja ensimmäisen suullisen käsittelyn alkamista?

- 2) Onko asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa tulkittava siten, että kun unionin eri jäsenvaltioihin sijoittautuneilta vastaajilta vaaditaan kanteella tietoja ja vahingonkorvauksia sellaisen EY 81 / SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkuvan rikkomisen perusteella, jonka Euroopan komissio on todennut ja johon vastaajat ovat osallistuneet useissa jäsenvaltioissa eri paikkakunnilla ja eri ajankohtina, vahinko on sattunut kunkin vastaajan osalta ja kaikkien väitettyjen vahinkojen tai kokonaisvahingon osalta niissä jäsenvaltioissa, joissa kartellisopimukset on tehty ja pantu täytäntöön?
- 3) Onko unionin oikeuteen sisältyvän kartellikiellon tehokasta täytäntöönpanoa koskevan periaatteen mukaan mahdollista ottaa EY 81 / SEUT 101 artiklaan ja ETA-sopimuksen 53 artiklaan sisältyvän kartellikiellon rikkomisen vuoksi nostettujen vahingonkorvauskanteiden yhteydessä huomioon toimitussopimukseen sisältyvät välitys- ja oikeuspaikkalausekkeet, jos tämä johtaa kanteiden käsittelyyn kaikkien vastaajien ja/tai kaikkien tai joidenkin esitettyjen vaatimusten osalta muussa kuin asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan ja/tai 6 artiklan 1 alakohdan nojalla kansainvälisesti toimivaltaisessa tuomioistuimessa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään, onko asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohtaa tulkittava siten, että tässä säännöksessä tarkoitettua toimivallan keskittämistä tilanteessa, jossa on useita vastaajia, koskevaa sääntöä voidaan soveltaa kanteeseen, jolla vaaditaan yhteisvastuullisesti vahingonkorvausta ja tähän liittyen tietoja yrityksiltä, jotka ovat eri paikkakunnilla ja eri ajankohtina osallistuneet yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkuvaan unionin oikeudessa säädetyn kartelli kiellon rikkomiseen, joka on todettu komission päätöksellä, myös sen jälkeen, kun kantaja on peruuttanut kanteen ainoan kansavastaajan osalta, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, jossa sijaitsee asiaa käsittelevä tuomioistuin.
- 16 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on huomautettava aluksi, että asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohtaa on tulkittava itsenäisesti käyttäen perustana sen järjestelmää ja tavoitteita (ks. tuomio Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, 29 kohta).
- 17 Mainitussa 6 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetun toimivaltasäännön mukaan silloin, kun asiassa on useampia vastaajia, henkilöä vastaan voidaan nostaa kanteen siinä tuomioistuimessa, jonka alueella jollakin vastaajista on kotipaikka, edellyttäen, että kanteiden välillä on niin läheinen yhteys, että niiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on toivottavaa, jotta kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä ei johtaisi ristiriitaisiin ratkaisuihin (tuomio Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, 73 kohta, ja tuomio Sapir ym., C-645/11, EU:C:2013:228, 40 kohta).
- 18 Koska tällä erityissäännöllä poiketaan asetuksen N:o 44/2001 2 artiklassa vahvistetusta pääsäännön mukaisesta vastaajan kotipaikan tuomioistuimen toimivaltaisuudesta, sitä on tulkittava suppeasti eikä sen voida tulkita koskevan muita kuin kyseisessä asetuksessa nimenomaisesti tarkoitettuja tilanteita (ks. tuomio Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, 74 kohta).
- 19 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 12 ja 15 perustelukappaleen mukaan tällä toimivaltasäännöllä vastataan tarpeeseen helpottaa hyvää lainkäyttöä, rajoittaa mahdollisimman paljon rinnakkaisten oikeudenkäyntien määrää ja välttää näin ristiriitaiset ratkaisut, jotka johtuisivat siitä, että kanteet on käsitelty eri oikeudenkäynneissä (tuomio Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, 77 kohta).
- 20 Näin ollen asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan soveltamisen osalta on tarkistettava, liittyvätkö saman kantajan eri vastaajia vastaan nostamat kanteet toisiinsa siten, että niiden ratkaiseminen yhdessä on tarpeen, jotta vältettäisiin se, että kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä johtaisi ristiriitaisiin ratkaisuihin (ks. tuomio Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, 39 kohta ja tuomio Sapir ym., C-645/11, EU:C:2013:228, 42 kohta). Tästä on todettava, että jotta ratkaisuja voitaisiin pitää keskenään ristiriitaisina, on sen lisäksi, että riita-asioiden ratkaisut eroavat toisistaan, oltava niin, että ero liittyy samaan tosiseikastoon ja samaan oikeudelliseen tilanteeseen (ks. tuomio Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, 40 kohta; tuomio Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, 79 kohta ja tuomio Sapir ym., C-645/11, EU:C:2013:228, 43 kohta).
- 21 Saman tosiseikaston ja saman oikeudellisen tilanteen olemassaoloa koskevan edellytyksen on katsottava täyttyvän pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa. Huolimatta siitä, että pääasian vastaajat ovat osallistuneet kyseessä olevan kartellin täytäntöönpanoon eri paikkakunnilla ja eri ajankohtina tekemällä sopimuksia ja toteuttamalla niitä kartellin mukaisesti, tämä kartelli on päätöksen 2006/903 – johon pääasian vaatimukset perustuvat – mukaan koostunut SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatkuvasta rikkomisesta. Tässä päätöksessä ei kuitenkaan vahvisteta vastaajien mahdollisen korvausvastuun, joka voi myös olla yhteisvastuuta, edellytyksiä, jotka määritetään kunkin jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa.

- 22 Lopuksi on todettava ristiriitaisten ratkaisujen vaarasta silloin, kun erilaiset kansalliset oikeudet saattavat erota toisistaan lainvastaiseen kartelliin osallistuneiden vahingonkorvausvastuun edellytysten osalta, että tästä tilanteesta seuraa ristiriitaisten ratkaisujen mahdollisuus, mikäli kartellista väitetysti vahinkoa kärsinyt on nostanut kanteita eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa.
- 23 On kuitenkin huomautettava, että siinäkin tapauksessa, että näitä eri lakeja sovellettaisiin CDC:n pääasian vastaajia vastaan nostamiin vahingonkorvauskanteisiin asiaa käsittelevän tuomioistuimen soveltamien kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjen nojalla, tällainen oikeudellisten perustojen erilaisuus ei sellaisenaan ole esteenä asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan soveltamiselle, kunhan vastaajat ovat voineet ennakoida riskin siitä, että heitä vastaan voidaan nostaa kanne jäsenvaltiossa, jossa ainakin yhdellä niistä on kotipaikka (ks. tuomio Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, 84 kohta).
- 24 Tämä viimeksi mainittu edellytys täyttyykin, kun on kyse komission sitovasta päätöksestä, jossa todetaan unionin oikeuden yhtenä kokonaisuutena pidettävä rikkominen ja johon näin ollen perustuu jokaisen tähän rikkomiseen osallistuneen vastuu rikkomisesta aiheutuneista vahingoista. Kyseiset osallistujat saattoivat näet näissä olosuhteissa odottaa, että niitä vastaan nostettaisiin tämän jälkeen kanne sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jonka alueelle jokin niistä on sijoittautunut.
- 25 Näin ollen on katsottava, että se, että ratkaistaan erikseen useita eri jäsenvaltioihin sijoittautuneita sellaisia yhtiöitä vastaan nostetut vahingonkorvauskanteet, jotka ovat osallistuneet unionin kilpailuoikeuden vastaiseen yhtenä kokonaisuutena pidettävään kartelliin, saattaa johtaa asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettulla tavalla ristiriitaisiin ratkaisuihin.
- 26 Niinpä on tutkittava, miltä osin se, että kantaja peruuttaa kanteensa ainoan sellaisen kanssavastaajan osalta, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, jossa sijaitsee asiaa käsittelevä tuomioistuin, saattaa aiheuttaa sen, että asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdassa säädettyä toimivaltasääntöä ei voida soveltaa.
- 27 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tätä sääntöä ei voida soveltaa siten, että se antaisi kantajalle mahdollisuuden nostaa kanteen useampia vastaajia vastaan ainoastaan siinä tarkoituksessa, että kanne jotakuta vastaajaa vastaan saataisiin tutkituksi muissa kuin sen jäsenvaltion, jossa tällä vastaajalla on kotipaikka, tuomioistuimissa (tuomio Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, 32 kohta ja tuomio Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, 78 kohta).
- 28 Unionin tuomioistuin on kuitenkin täsmentänyt, että kun eri vastaajia vastaan nostetut kanteet liittyvät niitä nostettaessa asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettulla tavalla toisiinsa, sovelletaan tämän säännöksen mukaista toimivaltasääntöä, eikä tämän lisäksi ole tarpeen osoittaa erikseen, ettei kanteita ole nostettu ainoastaan siinä tarkoituksessa, että kanne jotakuta vastaajaa vastaan saataisiin tutkituksi muissa kuin sen jäsenvaltion, jossa tällä vastaajalla on kotipaikka, tuomioistuimissa (ks. tuomio Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, 54 kohta).
- 29 Tästä seuraa, että kun on kyse kanteista, jotka niitä nostettaessa liittyvät asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettulla tavalla toisiinsa, asiaa käsittelevä tuomioistuin voi todeta tässä säännöksessä olevan toimivaltasäännön mahdollisen kiertämisen vain, mikäli on olemassa näyttöä, jonka perusteella tuomioistuin voi päätellä, että kantaja on luonut tai säilyttänyt keinotekoisesti kyseisen säännöksen soveltamista koskevat edellytykset.
- 30 Pääasiassa tietyt osapuolet väittävät, että ennen pääasian kanteen nostamista oli kantajan ja Evonik Degussan, jonka kotipaikka on Saksassa, välillä tehty sovinto ja että nämä osapuolet olivat tarkoituksellisesti ajoittaneet asiasta sopimisen muodollisesti kanteen nostamisen jälkeen vain perustaakseen asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimivallan muihin pääasian vastaajiin nähden.

- 31 Jotta voitaisiin sulkea pois asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan soveltaminen, tällaisen väitteen tueksi, on kuitenkin esitettävä näyttöä siitä, että kyseisten osapuolten välillä on ollut salainen sopimus, jonka tarkoituksena on ollut luoda tai säilyttää keinotekoisesti kyseisen säännöksen soveltamista koskevat edellytykset kanteen nostamishetkellä.
- 32 Vaikka asiaa käsittelevän tuomioistuimen tehtävänä on arvioida kyseinen näyttö, on täsmennettävä, että pelkkä neuvottelujen käyminen mahdollisen sovinnon tekemiseksi ei riitä osoittamaan tällaista salaista sopimusta. Asia olisi sitä vastoin toisin, jos kävisi ilmi, että tällainen sovinto on todellakin tehty mutta että se olisi salattu, jotta näyttäisi siltä, että asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan soveltamisedellytykset täyttyvät.
- 33 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohtaa on tulkittava siten, että tässä säännöksessä tarkoitettua toimivallan keskittämistä tilanteessa, jossa on useita vastaajia, koskevaa sääntöä voidaan soveltaa kanteeseen, jolla vaaditaan yhteisvastuullisesti vahingonkorvausta ja tähän liittyen tietoja yrityksiltä, jotka ovat eri paikkakunnilla ja eri ajankohtina osallistuneet yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkuvaan unionin oikeudessa säädetyn kartelliellon rikkomiseen, joka on todettu komission päätöksellä, myös sen jälkeen, kun kantaja on peruuttanut kanteen ainoan sellaisen kanssavastaajan osalta, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, jossa sijaitsee asiaa käsittelevä tuomioistuin, ellei osoiteta, että kantajan ja kyseisen kanssavastaajan välillä on salainen sopimus, jonka tarkoituksena on ollut luoda tai säilyttää keinotekoisesti kyseisen säännöksen soveltamista koskevat edellytykset kanteen nostamishetkellä.

Toinen kysymys

- 34 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään, onko asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa tulkittava siten, että kun eri jäsenvaltioihin sijoittautuneilta vastaajilta vaaditaan kanteella vahingonkorvausta sellaisen SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkuvan rikkomisen perusteella, johon vastaajat ovat osallistuneet useissa jäsenvaltioissa eri ajankohtina ja eri paikkakunnilla ja jonka komissio on todennut, on vahingon katsottava sattuneen kunkin vastaajan osalta ja kaikkien väitettyjen vahinkojen osalta niissä jäsenvaltioissa, joissa kartellisopimukset on tehty ja pantu täytäntöön.
- 35 Koska pääasian olosuhteita kuvaa se, että pääasian kantaja on koonnut useita mahdollisia vahingonkorvaussaatavia, jotka useat vetyperoksidikartellista väitetysti vahinkoa kärsineet yritykset ovat sille luovuttaneet, on aluksi huomautettava, että alkuperäisen velkojan tekemä saatavien luovuttaminen ei sellaisenaan vaikuta toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämiseen asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan mukaisesti (tuomio ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, 58 kohta).
- 36 Tästä seuraa se, että vahingon sattumispaikka on tutkittava joka vahingonkorvaussaatavan osalta riippumatta sitä koskevasta luovutuksesta tai kokoamisesta.
- 37 Tästä on huomautettava, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava itsenäisesti ja suppeasti (tuomio Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, 43 kohta).
- 38 Asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa oleva ilmaisu ”sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua” tarkoittaa kuitenkin yhtä hyvin vahingon ilmenemispaikkaa kuin paikkaa, jossa tämän vahingon aiheuttanut, kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, joten vastaajaa vastaan voidaan kantajan valinnan mukaan nostaa kanteen jommankumman paikkakunnan tuomioistuimessa (tuomio Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, 25 kohta ja tuomio Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37 45 kohta).

- 39 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa säädetty toimivaltaa koskeva sääntö perustuu riita-asian ja sen paikkakunnan tuomioistuinten, missä vahinko sattui tai saattaa sattua, välisen erityisen läheisen liittymän olemassaoloon, minkä vuoksi toimivalta on hyvään lainkäyttöön ja prosessin asianmukaiseen järjestämiseen liittyvien syiden perusteella perusteltua antaa näille tuomioistuimille (tuomio Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, 26 kohta ja tuomio Hi Hotel HCF, C-387/12, EU:C:2014:215, 28 kohta).
- 40 On nimittäin niin, että sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevissa asioissa sen paikkakunnan tuomioistuimella, missä vahinko sattui tai saattaa sattua, on yleensä parhaat mahdollisuudet ratkaista asia muun muassa riidan läheisyyden ja asian selvittämisen vaivattomuuden vuoksi (tuomio Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, 27 kohta).
- 41 Koska yhden tämän tuomion 38 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tunnustetun liittymän yksilöinnin on mahdollistettava sellaisen tuomioistuimen toimivallan vahvistaminen, joka on objektiivisesti katsoen parhaassa asemassa arvioimaan, täytyvätkö oikeuteen haastetun henkilön vahingonkorvausvastuun edellytykset, asia voidaan pätevästi saattaa vain sen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jonka toimialueella asian kannalta merkityksellinen liittymä sijaitsee (tuomio Coty Germany, C-360/12, EU:C:2014:1318, 48 kohta ja tuomio Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, 47 kohta).
- 42 On tutkittava, mitä ovat pääasian olosuhteissa liittymät, jotka saattavat olla merkityksellisiä sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan tuomioistuimen toimivallan vahvistamisessa.

Syy-yhteydessä olevan tapahtuman paikkakunta

- 43 Syy-yhteydessä olevan tapahtuman paikkakunnasta on todettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa ostajat tosin ovat suorittaneet hankintoja niiden ja kyseiseen kartelliin osallistuneiden välisten sopimussuhteiden puitteissa. Väitetyn vahingon aiheuttanut tapahtuma ei kuitenkaan ole sopimusvelvoitteiden mahdollinen noudattamatta jättäminen vaan tästä kartellista johtuva sopimusvapauden rajoittaminen, koska tällä rajoittamisella tehdään ostajalle mahdottomaksi suorittaa hankintoja markkinoiden mukaan määräytyvillä hinnoilla.
- 44 Näissä olosuhteissa siihen vahinkoon, joka koostuu lisäkustannuksista, jotka ostajan on pitänyt maksaa kartellin vääristettyä markkinahintoja, syy-yhteydessä olevan tapahtuman paikkakuntana voidaan abstraktisti pitää tämän kartellin sopimispaikkakuntaa. On nimittäin niin, että kun kartellista on sovittu, osallistujat vahvistavat toimillaan tai toimimatta jättämisellään kilpailun estämisen ja hintojen vääristymisen. Siinä tapauksessa, että tämä paikkakunta on tiedossa, toimivallan antaminen kyseisen paikkakunnan tuomioistuimille on tämän tuomion 39 kohdassa mainittujen tavoitteiden mukaista.
- 45 Tämä päätelmä on kuitenkin vailla merkitystä pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa komission toteamusten – jotka on esitetty ennakkoratkaisupyyntönsä – mukaan ei ole mahdollista yksilöidä yhtä paikkakuntaa, jossa kyseessä olevasta kartellista olisi sovittu, koska tämä kartelli koostuu useista salaisista sopimuksista, joita on tehty unionin alueella eri paikkakunnilla järjestetyissä kokouksissa ja tapaamisissa.
- 46 Edellä esitetty ei vaikuta siihen mahdolliseen tilanteeseen, jossa yksittäinen järjestely kyseisen lainvastaisen kartellin yhdessä muodostavien järjestelyjen joukossa olisi ainoa ostajalle aiheutuneeksi väitettyyn vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma, jolloin sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa kyseinen järjestely on tehty, olisi toimivaltainen käsittelemään kyseiselle ostajalle näin aiheutunutta vahinkoa koskevan asian.

- 47 Tässä viimeksi mainitussa tapauksessa sekä siinä tapauksessa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoi, että pääasiassa kyseessä olevasta kartellista on kuitenkin lopullisesti sovittu sen toimialueella, on vielä ratkaistava se, voidaanko useat tähän kartelliin osallistuneet henkilöt haastaa samaan tuomioistuimeen.
- 48 Unionin tuomioistuin on kyllä toisessa asiayhteydessä katsonut, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa ei sallita vahvistaa sellaisen paikkakunnan perusteella, jolla on tehty useista oletetuista vahingonaiheuttajista yhden – joka ei ole asiassa asianosaisena – syyksi luettu vahingon aiheuttanut teko, tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä kanne mainitun vahingon sellaista toista oletettua aiheuttajaa vastaan, joka ei ole toiminut asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimialueella (tuomio Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, 41 kohta).
- 49 Sitä vastoin pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa mikään ei estä sitä, että useat kartelliin osallistujat haastetaan yhdessä samaan tuomioistuimeen.
- 50 Tästä seuraa se, että toimivallan myöntäminen asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan nojalla syy-yhteydessä olevan tapahtuman perusteella kaikkien lainvastaiseen kartelliin osallistujien osalta ratkaisun antamiseksi tällaisesta kartellista aiheutuneeksi väitetyn vahingon osalta riippuu siitä, miten asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimialueella yksilöidään se konkreettinen tapahtuma, jonka yhteydessä on joko lopullisesti sovittu tästä kartellista tai tehty järjestely, joka on ainoa ostajalle aiheutuneeksi väitettyyn vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma.

Paikkakunta, jossa vahinko on ilmennyt

- 51 Kuten tämän tuomion 41 kohdassa on huomautettu, on paikkakunnan, jossa vahinko on ilmennyt, yksilöinnin mahdollistettava sellaisen tuomioistuimen toimivallan vahvistaminen, joka on objektiivisesti katsoen parhaassa asemassa arvioimaan, täytyvätkö oikeuteen haastetun henkilön vahingonkorvausvastuun edellytykset.
- 52 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että vahingon ilmenemispaikka on se, jossa väitetty vahinko konkreettisesti ilmenee (ks. tuomio Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, 27 kohta). Vahingosta, joka muodostuu keinotekoisesti korotetun hinnan kuten pääasiassa kyseessä olevan kartellin kohteena olevan vetyperoksidin hinnan muodossa maksetuista lisäkustannuksista, on todettava, että tämä paikkakunta voidaan yksilöidä vain kunkin vahinkoa kärsineen osalta itsenäisesti, ja se on pääsääntöisesti vahinkoa kärsineen kotipaikka.
- 53 Kyseisellä paikkakunnalla on kaikki takeet mahdollisen oikeudenkäynnin asianmukaiseksi järjestämiseksi, kun otetaan huomioon se, että sellaisen vahingon korvaamista koskevan vaatimuksen, jonka väitetään aiheutuneen tietylle yritykselle komission jo sitovasti toteamasta lainvastaisesta kartellista, tutkiminen riippuu pääasiallisesti tämän yrityksen tilannetta koskevista erityisistä seikoista. Näissä olosuhteissa sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa yrityksellä on kotipaikka, soveltuu selvästi parhaiten käsittelemään tällaisen vaatimuksen.
- 54 Näin yksilöity tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään koko vahinkoa, joka on aiheutunut kyseiselle yritykselle lisäkustannuksista, jotka se on maksanut hankkiakseen kyseisen kartellin kohteena olevia tuotteita, koskevan kanteen, joka on nostettu joko yhtä kartellin osallistujaa tai useita osallistujia vastaan.
- 55 Sitä vastoin on todettava, että koska vahingon ilmenemisen perusteella toimivaltaisen tuomioistuimen toimivalta rajoittuu siihen vahinkoon, joka on aiheutunut yritykselle, jonka kotipaikka on tuomioistuimen toimialueella, on CDC:n kaltaisen kantajan, joka on koonnut useiden yritysten

vahingonkorvaussaatavia, tämän tuomion 35 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti nostettava erilliset kanteet jokaisen yrityksen osalta niissä tuomioistuimissa, joiden toimialueella näiden yritysten kotipaikka sijaitsee.

56 Edellä esitetyn perusteella on toiseen kysymykseen vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että kun eri jäsenvaltioihin sijoittautuneilta vastaajilta vaaditaan kanteella vahingonkorvausta sellaisen SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkuvan rikkomisen perusteella, johon vastaajat ovat osallistuneet useissa jäsenvaltioissa eri ajankohtina ja eri paikkakunnilla ja jonka komissio on todennut, on väitetyn vahingon katsottava sattuneen kunkin vahinkoa kärsineen osalta erikseen, ja jokainen niistä voi 5 artiklan 3 alakohdan nojalla valita, nostaako se kanteensa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kartellista on lopullisesti sovittu tai jossa ainoaksi mahdollisesti aiheutuneeksi väitettyyn vahinkoon syy-yhteydessä olevaksi tapahtumaksi katsottava erityinen järjestely on tehty, vai oman kotipaikkansa tuomioistuimessa.

Kolmas kysymys

57 Kolmannella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko asetuksen N:o 44/2001 23 artiklan 1 kohtaa ja unionin oikeuteen sisältyvän kartellikiellon tehokasta täytäntöönpanoa koskevaa periaatetta tulkittava siten, että niiden mukaan on mahdollista ottaa SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomisen vuoksi nostetun vahingonkorvauskanteen yhteydessä huomioon toimitussopimukseen sisältyvät oikeuspaikkalausekkeet, jos tämä johtaa kyseisen asetuksen 5 artiklan 3 alakohdan ja/tai 6 artiklan 1 alakohdan kansainvälistä toimivaltaa koskevista säännöistä poikkeamiseen.

58 Ennen tämän kysymyksen käsittelemistä on täsmennettävä tietyistä poikkeuslausekkeista, joiden väitetään myös sisältyvän mainittuihin sopimuksiin mutta jäävän asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalan ulkopuolelle, että unionin tuomioistuimella ei ole käytössään tarpeeksi tietoja, jotta se voisi antaa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle hyödyllisen vastauksen.

59 Kolmannessa kysymyksessä tarkoitetuista lausekkeista, jotka kuuluvat kyseisen asetuksen soveltamisalaan, on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuin on tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla Brysselissä 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) yhteydessä todennut, että kun osapuolet tekevät Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan mukaisen sopimuksen oikeuspaikasta, niillä on mahdollisuus poiketa paitsi sen 2 artiklassa säädetystä yleisestä toimivallasta myös saman yleissopimuksen 5 ja 6 artiklassa tarkoitettua erityisestä toimivallasta (ks. tuomio Estasis Saloti di Colzani, 24/76, EU:C:1976:177, 7 kohta).

60 Koska unionin tuomioistuimen mainitun yleissopimuksen määräyksistä antama tulkinta pätee myös asetuksen N:o 44/2001 säännösten osalta, mikäli kyseisten määräysten ja säännösten voidaan katsoa vastaavan toisiaan, onkin todettava, että näin on mainitun yleissopimuksen 17 artiklan ensimmäisen kohdan ja asetuksen 23 artiklan 1 kohdan osalta, joiden sanamuoto on lähes sama (tuomio Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, 19 ja 20 kohta).

61 On siis todettava, että asiaa käsittelevä tuomioistuin voi pääsääntöisesti olla sidottu oikeuspaikkalausekkeeseen, jolla poiketaan asetuksen N:o 44/2001 5 ja 6 artiklassa säädetystä toimivallasta ja jonka osapuolet ovat tehneet asetuksen 23 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

62 Tätä päätelmää ei voida kyseenalaistaa kartellikiellon tehokasta täytäntöönpanoa koskevalla vaatimuksella. On nimittäin niin, että yhtäältä unionin tuomioistuin on jo katsonut, että pääasiassa sovellettavien aineellisten sääntöjen ei voida katsoa vaikuttavan tämän tuomion 59 kohdassa mainitun

yleissopimuksen 17 artiklan mukaisen oikeuspaikkalausekkeen pätevyyteen (ks. vastaavasti tuomio *Castelletti*, C-159/97, EU:C:1999:142, 51 kohta). Tämän tuomion 60 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan tämä tulkinta pätee myös asetuksen N:o 44/2001 23 artiklaan.

- 63 Toisaalta on todettava, että asiaa käsittelevä tuomioistuin ei voi kieltäytyä ottamasta huomioon tämän asetuksen 23 artiklan vaatimusten mukaista oikeuspaikkalauseketta pelkästään sillä perusteella, että sen käsityksen mukaan tässä lausekkeessa nimetty tuomioistuin ei voi taata täysimääräisesti kartelli kiellon tehokkaan täytäntöönpanon periaatteen toteutumista eikä sitä, että kartellista vahinkoa kärsinyt saisi täyden korvauksen kärsimästään vahingosta, sillä muuten kyseenalaistettaisiin asetuksen N:o 44/2001 tarkoitus. On päinvastoin katsottava, että tällaisissa tilanteissa yksityisille tarjotaan riittävät takeet kussakin jäsenvaltiossa käytössä olevalla oikeussuojakeinojen järjestelmällä, jota on täydennetty SEUT 267 artiklassa määrätyllä ennakkoratkaisupyyntömenettelyllä (ks. analogisesti tuomio *Renault*, C-38/98, EU:C:2000:225, 23 kohta).
- 64 Pääasian kaltaisessa tapauksessa asiaa käsittelevän tuomioistuimen on kuitenkin varmistettava ennen mainitun 23 artiklan mukaisten muotovaatimusten tutkimista, että kyseessä oleviin lausekkeisiin voidaan tosiasiallisesti vedota pääasian kantajaa vastaan. Kuten unionin tuomioistuin on nimittäin jo aiemmin katsonut, sopimukseen sisältyvä oikeuspaikkalauseke voi lähtökohtaisesti vaikuttaa vain sellaisten osapuolten välisissä suhteissa, jotka ovat antaneet suostumuksensa tämän sopimuksen tekemiseen. Jotta lausekkeeseen voidaan vedota kolmatta vastaan, on lähtökohtaisesti välttämätöntä, että se on antanut siihen suostumuksensa (tuomio *Refcomp*, C-543/10, EU:C:2013:62, 29 kohta).
- 65 On nimittäin niin, että ainoastaan siinä tapauksessa, että pääasiaan sovellettavan kansallisen oikeuden, sellaisena kuin se on määritetty asiaa käsittelevän tuomioistuimen soveltaman kansainvälisen yksityisoikeuden säännösten mukaan, nojalla kaikki alkuperäisen sopimuspuolen oikeudet ja velvollisuudet ovat siirtyneet kolmannelle taholle, voidaan tätä vastaan vedota oikeuspaikkalausekkeeseen, johon tämä ei ole suostunut (ks. vastaavasti tuomio *Coreck*, C-387/98, EU:C:2000:606, 24, 25 ja 30 kohta).
- 66 Mikäli kyseessä oleviin lausekkeisiin voidaan vedota pääasian kantajaa vastaan, on tutkittava, poiketaanko niillä tosiasiaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivallasta pääasian oikeusriidan osalta.
- 67 Tästä on huomautettava, että oikeuspaikkalausekkeen tulkinta sen soveltamisalaan kuuluvien riitojen ratkaisemiseksi on sen kansallisen tuomioistuimen tehtävä, jossa oikeuspaikkalausekkeeseen vedotaan (tuomio *Powell Duffryn*, C-214/89, EU:C:1992:115, 37 kohta ja tuomio *Benincasa*, C-269/95, EU:C:1997:337, 31 kohta).
- 68 Oikeuspaikkalauseke voi koskea vain tietystä oikeussuhteesta syntyneitä riitoja tai syntyviä vastaisia riitoja, mikä rajoittaa oikeuspaikkasopimuksen sovellettavuuden niihin riitoihin, jotka perustuvat siihen oikeussuhteeseen, jonka yhteydessä mainittu lauseke on tehty. Tämän vaatimuksen tarkoituksena on sellaisen tilanteen välttäminen, jossa sopimuksen toisen osapuolen yllätykseksi tietty tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan kaikki sopimuksen osapuolten välisistä suhteista syntyvät riidat eli myös sellaiset, jotka perustuvat muihin suhteisiin kuin niihin, joiden yhteydessä toimivaltaisesta tuomioistuimesta on sovittu (ks. vastaavasti tuomio *Powell Duffryn*, C-214/89, EU:C:1992:115 31 kohta).
- 69 Tämän tavoitteen valossa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on erityisesti katsottava, että lauseke, jossa viitataan abstraktisti sopimussuhteista syntyviin riitoihin, ei kata sellaista riitaa, joka koskee sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausvastuuta, jonka väitetään johtuvan sopimuspuolen toiminnasta lainvastaisessa kartellissa.

- 70 On nimittäin niin, että vahinkoa kärsinyt yritys ei voi kohtuudella ennakoida tällaista oikeusriitaa sillä hetkellä, kun se suostuu kyseiseen lausekkeeseen, koska se ei ole kyseisenä ajankohtana tietoinen lainvastaisesta kartellista, johon sen sopimuskumppani osallistuu, eikä oikeusriidan voida näin ollen katsoa perustuvan sopimussuhteeseen. Tällaisella lausekkeella ei siis voida pätevästi poiketa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivallasta.
- 71 Kun kyseessä sitä vastoin on lauseke, jossa viitataan kilpailuoikeuden rikkomisesta seuraavaa vastuuta koskeviin riitoihin ja jossa nimetään jonkin toisen jäsenvaltion kuin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen valtion tuomioistuin toimivaltaiseksi, kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimen pitäisi todeta, että se ei ole toimivaltainen, vaikka tämä lauseke johtaisi siihen, että asetuksen N:o 44/2001 5 ja/tai 6 artiklassa säädettyjä erityisiä toimivaltasääntöjä ei sovelleta.
- 72 Näin ollen kolmanteen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 23 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sen mukaan on mahdollista ottaa SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomisen vuoksi nostetun vahingonkorvauskanteen yhteydessä huomioon toimitussopimukseen sisältyvät oikeuspaikkalausekkeet, vaikka tämä huomioon ottaminen johtaa kyseisen asetuksen 5 artiklan 3 alakohdan ja/tai 6 artiklan 1 alakohdan kansainvälistä toimivaltaa koskevista säännöistä poikkeamiseen, sillä edellytyksellä, että näissä lausekkeissa viitataan kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvaa vastuuta koskeviin riitoihin.

Oikeudenkäyntikulut

- 73 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohtaa on tulkittava siten, että tässä säännöksessä tarkoitettua toimivallan keskittämistä tilanteessa, jossa on useita vastaajia, koskevaa sääntöä voidaan soveltaa kanteeseen, jolla vaaditaan yhteisvastuullisesti vahingonkorvausta ja tähän liittyen tietoja yrityksiltä, jotka ovat eri paikkakunnilla ja eri ajankohtina osallistuneet yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkuvaan unionin oikeudessa säädetyn kartellikiellon rikkomiseen, joka on todettu komission päätöksellä, myös sen jälkeen, kun kantaja on peruuttanut kanteen ainoan sellaisen kanssavastaajan osalta, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, jossa sijaitsee asiaa käsittelevä tuomioistuin, ellei osoiteta, että kantajan ja kyseisen kanssavastaajan välillä on salainen sopimus, jonka tarkoituksena on ollut luoda tai säilyttää keinotekoisesti kyseisen säännöksen soveltamista koskevat edellytykset kanteen nostamishetkellä.**
- 2) Asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että kun eri jäsenvaltioihin sijoittautuneilta vastaajilta vaaditaan kanteella vahingonkorvausta sellaisen SEUT 101 artiklan ja Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyn sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkuvan rikkomisen perusteella, johon vastaajat ovat osallistuneet useissa jäsenvaltioissa eri ajankohtina ja eri paikkakunnilla ja jonka komissio on todennut, on väitetyn vahingon katsottava sattuneen kunkin vahinkoa kärsineen osalta erikseen, ja jokainen niistä voi 5 artiklan 3 alakohdan nojalla valita, nostaako se kanteensa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kartellista on lopullisesti sovittu tai jossa**

ainoaksi mahdollisesti aiheutuneeksi väitettyyn vahinkoon syy-yhteydessä olevaksi tapahtumaksi katsottava erityinen järjestely on tehty, vai oman kotipaikkansa tuomioistuimessa.

- 3) **Asetuksen N:o 44/2001 23 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sen mukaan on mahdollista ottaa SEUT 101 artiklan ja Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyn sopimuksen 53 artiklan rikkomisen vuoksi nostetun vahingonkorvauskanteen yhteydessä huomioon toimitussopimukseen sisältyvät oikeuspaikkalausekkeet, vaikka tämä huomioon ottaminen johtaa kyseisen asetuksen 5 artiklan 3 alakohdan ja/tai 6 artiklan 1 alakohdan kansainvälistä toimivaltaa koskevista säännöistä poikkeamiseen, sillä edellytyksellä, että näissä lausekkeissa viitataan kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvaa vastuuta koskeviin riitoihin.**

Allekirjoitukset